

'Zonder haar is het moeilijk voor mij'

Als professionals goede begeleiding bieden aan meisjes in de gesloten jeugdzorg en hun moeders, is het mogelijk hun relatie te verbeteren. Wat is goede begeleiding? Nancy Schildmeijer vroeg het aan de meisjes zelf en hun begeleiders.

Nancy Schildmeijer, Juliette Sonderman, Raymond Gutterswijk

Jaarlijks worden in ons land ongeveer zeshonderd meisjes geplaatst in JeugdzorgPlus-instellingen. Hun problematiek is zó complex dat ambulante hulp onvoldoende is. In de jeugdwet ligt het accent op aandacht voor de eigen kracht en verantwoordelijkheid van ouders en het sociale netwerk. Ook in JeugdzorgPlus-instellingen is steeds meer aandacht voor het begeleiden van gezinssystemen tijdens en na de gesloten plaatsing. Uit eerder onderzoek is gebleken dat weinig steun van een moeder invloed heeft op het ontstaan van delinquentie en slachtofferschap bij meisjes. Steun en een goede relatie met moeder zijn een genderspecifieke beschermende factor voor meisjes. Dit kan verklaard worden doordat kinderen zich meer identificeren met de ouder met hetzelfde geslacht. Vaak zijn de relaties tussen de meisjes en hun moeders ernstig beschadigd. Gelukkig is het mogelijk om verstoorde hechtingsrelaties te herstellen. Het verbeteren van de moeder-dochterrelatie begint met het optimaliseren van de communicatie. Hoe minder jongeren aan hun ouders vertellen, hoe groter de kans op deviant gedrag. Door meer vertrouwen en een betere relatie met hun moeder gaan meisjes meer vertellen.

Hoger cijfer

Voor mijn onderzoek interviewde ik meisjes en begeleiders van JeugdzorgPlus-instelling De Vaart over de relatie van de meisjes met hun moeder en de invloed van

uithuisplaatsing op die relatie. Ook vulden de meisjes een korte vragenlijst in, waarin ze een rapportcijfer gaven voor het contact met hun moeder vóór de plaatsing en voor het contact op het moment van de interviews. Het tweede cijfer bleek hoger te zijn dan het eerste. De moeder-dochterrelatie is in de beleving van de meisjes dus verbeterd tijdens de plaatsing en het is waarschijnlijk dat de plaatsing hier invloed op heeft. De genoemde verbetering benoemden de meisjes ook tijdens de interviews. De communicatie met hun moeder is verbeterd (er zijn bijvoorbeeld minder ruzies) en het vertrouwen tussen moeder en dochter is gegroeid. Ze vertelden dat het samen doen van activiteiten de relatie heeft versterkt. De meeste meisjes gaven aan een goede relatie met hun moeder belangrijk te vinden. Zo zei één meisje: 'Zonder mijn moeder is het heel moeilijk voor mij.' Er zijn ook meisjes die de relatie met hun moeder belangrijk vinden ook al hadden ze geen contact met haar. Anderen vinden deze relatie niet belangrijk, bijvoorbeeld omdat ze te vaak gekwetst zijn: 'Ze is er nooit voor mij geweest, dus waarom nu opeens wel, na zo'n lange tijd? Nu hoeft het van mij niet meer.'

Elke dag ruzie

Opvallend is dat alle meisjes aangaven veel én flinke ruzies te hebben gehad met hun moeder. 'Als je elke dag ruzie hebt, op een gegeven moment word je daar een beetje gek van. En dat was normaal geworden voor

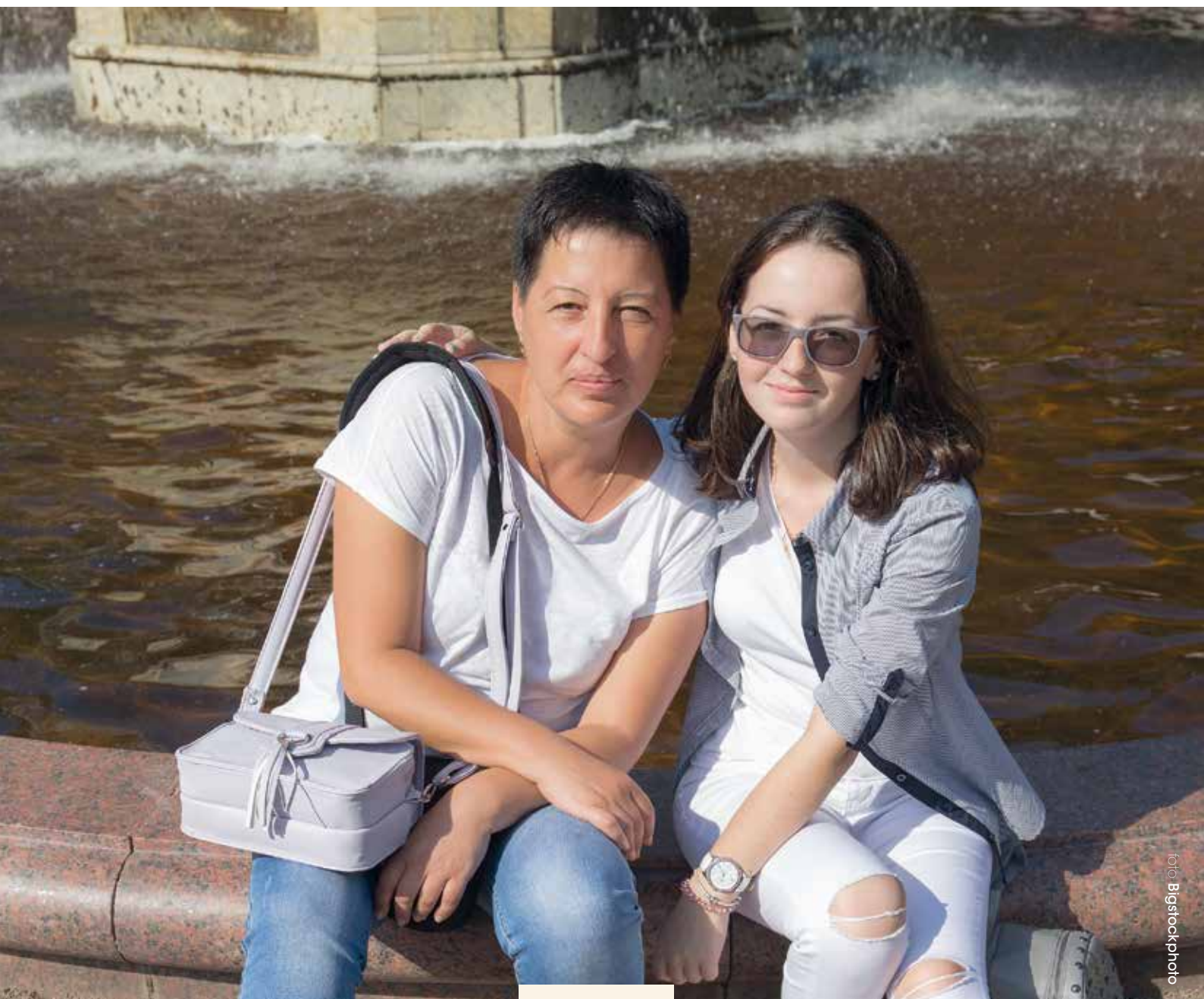

foto: Bigstockphoto

mij, om ruzie te krijgen met mijn ouders. Terwijl dat niet normaal is.' De meisjes vertelden dat de ruzies stress en stemmingswisselingen veroorzaakten. In de beleving van de meisjes sloeg de controle van moeders door. 'Mijn moeder is heel streng voor mij geweest. Niet voor mijn zusje, maar alleen voor mij. Ik mocht helemaal niets. Ik mocht alleen naar school en weer terug. Ik mocht niet met vriendinnen afspreken. Volgens haar was iedereen slecht.'

Tijdens de behandeling moet het thema vertrouwen een belangrijke rol spelen, want weinig steun, waardering en

Het is belangrijk dat de instelling activiteiten van moeder en dochter stimuleert, omdat ze hun band versterken.

interesse van hun moeder had volgens de meisjes invloed op wat zij aan hun moeder vertelden en kon een negatief effect hebben op hun gedrag. Een van de meisjes vertelde dat haar ouders haar niet het gevoel gaven dat zij van haar hielden. Haar foute vriendje gaf haar dat gevoel wel. Ze was dan ook liever bij hem dan thuis.

De meisjes gaven aan dat ze het fijn vonden om met hun moeder te kunnen praten over emoties en gevoelens. Hun moeder steunt hen nu meer dan voorheen, onder andere door op bezoek te komen, met hen te bellen en er voor hen te zijn. 'Mijn moeder is echt een goede moeder, maar ze heeft veel moeite gehad met het opvoeden.'

Frequent contact

Om ervoor te zorgen dat wat het meisje in de JeugdzorgPlus-instelling leert langdurig effect heeft, is frequent contact met moeder en het gezin noodzakelijk. Als de moeder de leefgroep regelmatig bezoekt, is de

Een uithuisplaatsing kan de band tussen moeder en dochter verbeteren

- kans dat een jongere naar huis kan terugkeren tien keer zo groot als wanneer de moeder dit niet doet. En als een moeder vanwege geldgebrek niet in staat is om regelmatig naar de instelling te komen, is het raadzaam dat de betrokken jeugdzorginstanties het contact faciliteren: de meisjes kunnen contact onderhouden met hun moeder via telefoon, bezoek en verlof. Het is belangrijk dat hulpverleners dit faciliteren, stimuleren en er interesse in tonen, óók (of misschien wel *juist*) als het tussen het meisje en haar moeder even niet zo goed gaat. Gesloten instellingen kunnen maatregelen inzetten om het contact te beperken of te beëindigen. Beperkende maatregelen worden door meisjes als onprettig ervaren

OVER DE AUTEURS

Nancy Schildmeijer deed haar onderzoek in het kader van haar afstuderen als sociaal pedagogisch hulpverlener, samen met Hoesan Abdel Jabar. Inmiddels heeft ze ook de Master Jeugdzorg afgerond. Dit onderzoek maakte deel uit van het promotieonderzoek van haar begeleidend docent **Juliette Sonderman** aan de Hogeschool Leiden en Universiteit van Amsterdam naar opgesloten meisjes. **Raymond Gutterswijk** was opdrachtgever namens Horizon Jeugdzorg en Onderwijs, waar hij ook onderzoeker is.

en leiden ertoe dat er minder persoonlijke dingen worden besproken. Maatwerk is dan ook van groot belang, want ingezette beperkingen mogen niet ten koste gaan van positief persoonlijk contact. Een aanvulling op telefonisch contact is Skype, waardoor ook visuele communicatie kan plaatsvinden. Hierdoor wordt het contact persoonlijker en wordt de hechting op gang gebracht of in stand gehouden.

Instellingen doen er ook goed aan om in voldoende verlofmomenten te voorzien; meisjes vertelden dat als ze op verlof willen er stress wordt veroorzaakt en dat als ze op verlof zijn de stress vermindert. Stress valt onder de internaliserende problematiek en beïnvloedt indirecte en directe agressie.

De meisjes hebben uiteenlopende opvattingen over de invloed van de groepsleiding op de moeder-dochterrelatie. Sommigen denken dat de groepsleiding geen invloed heeft, anderen spreken wel van een positieve invloed, omdat de mentor wekelijks gesprekken heeft met het meisje en haar ouders, omdat ze het belang van goed contact en van open communicatie bespreken en omdat de groepsleiders rollenspellen doen met het meisje.

Interventies

Een van de meisjes die tijdens plaatsing MDFT (Multi Dimensionele Familie Therapie) ontvangt is hier zeer tevreden over, want ze heeft geleerd haar mening en gevoelens aan haar ouders te uiten. 'Het geeft mij een vertrouwd gevoel dat ik open en eerlijk kan zijn tegenover mijn ouders.' Haar ouders hebben geleerd naar haar te luisteren, haar te laten uitspreken en zelf open te zijn. Zonder MDFT zou het volgens het meisje niet goed gekomen zijn thuis.

Volgens de MDFT-therapeute zijn kinderen en ouders vóór de plaatsing vaak in een negatieve spiraal terechtgekomen. Meisjes vertonen dwingend gedrag, ouders bestraffen dit en zo beïnvloeden ze elkaar negatief.

MDFT stimuleert het gevoel van liefde binnen het gezin; positieve herinneringen worden opgehaald om de positieve band te versterken.

Horizon biedt meisjes die uitstromen ook mogelijkheden om gebruik te maken van MST (Multi Systeem Therapie), systeemcoaching, trajectbegeleiding en gezinsbegeleiding. Het inzetten van één van deze nazorgvormen kan ouders ondersteunen bij de terugkeer van hun dochter. De gezinsbegeleider zegt op basis van

gezinssituatie van een meisje en bespreek of en wanneer extra ondersteuning aan het gezin ingezet dient te worden.

Beschermende factor

Op basis van het onderzoek kunnen we concluderen dat voor veel meisjes een goede relatie met hun moeder een belangrijke beschermende factor vormt. Met de juiste aandacht van de professionals kan het contact tussen moeder en dochter binnen en buiten de residentiële voorziening worden versterkt. Het onderzoek toont aan dat een uithuisplaatsing de band tussen moeder en dochter kan verbeteren. Er is vaak veel mis gegaan in het verleden, hier moet aandacht voor zijn. Door contact tussen het meisje en haar moeder te faciliteren en te begeleiden, kan de hulpverlener deze relatie verbeteren. Oudercursussen kunnen de opvoedingsvaardigheden van ouders verbeteren (door deze te laten aansluiten bij de behoefte van hun dochter) en de communicatie bevorderen tussen het meisje en haar moeder. Ook therapieën als MDFT en gezinsbegeleiding kunnen hier volgens de meiden zelf een bijdrage aan leveren, met name wanneer die al inge-

'Mijn moeder is echt een goede moeder, maar

ze heeft veel moeite gehad met het opvoeden'

zijn ervaringen dat nazorg kan helpen voorkomen dat meisjes én hun ouders terugvallen in oud gedrag. 'Als je alleen de jongeren begeleidt, leg je een pleister op het wondje, maar je geneest het wondje niet.'

Zowel de MDFT-therapeute als de gezinsbegeleider pleit ervoor de interventie al te starten als het meisje zich nog in geslotenheid bevindt. Zo kunnen de hulpverlener en het gezin een goede werkrelatie en vertrouwen opbouwen voordat het meisje terugkeert naar huis, en dat komt de behandelmotivatie van de partij en ten goede. Neem als hulpverlener de gezinsbegeleider en de gezinstherapeut van de instelling mee in de

zet worden tijdens de plaatsing. Het is belangrijk dat de instelling gezamenlijke activiteiten van moeder en dochter mogelijk maakt en stimuleert, omdat deze de band versterken. Of de vooruitgang die meisjes tijdens hun verblijf boeken ook na uitstroom blijft bestaan, is afhankelijk van drie factoren: de mate waarin de familie betrokken wordt vóór uitstroom, de stabiliteit van de verblijfplek waar de jongere naartoe uitstroomt, en de beschikbaarheid van nazorg. Het gezin betrekken bij het opstellen van het behandelplan kan dan ook van grote meerwaarde zijn. ❖